

29 oktober 2025

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

BEROEPS-SPECTRUM

1 Inleiding

Zo, de verkiezingen zijn bijna achter de rug. Het formeren kan morgen al gaan starten en dan weten we op een gegeven moment ook wie OCW mogen gaan aansturen. Tevens wordt dan duidelijk wat door de nieuwe onderwijscommissie van de TK met alle op tafel liggende plannen, voorstellen en mogelijke scenario's gaat gebeuren. Het zullen spannende tijden worden, dat is wel zeker.

Laten we het dan toch maar weer eens (kort) over 'de beroepskolom' hebben. Hoewel, dat is een specifiek begrip waarmee de soorten beroepsopleidingen verticaal worden geordend. Dus men zal de naam niet zo snel omarmen, zeker niet na het gaan gebruiken van het begrip 'waaier' inclusief het mbo met het hbo en het wo. Toch is het koppelen van het mbo en hbo voor specifieke vormen van leerwegen best handig en in bepaalde gevallen nodig. Daarom pleiten we voor het begrip 'spectrum' voor mbo, hbo en wo, waarbij de onderwijssectoren naar gelang het nodig is, kunnen worden gekoppeld, gedraaid en vanuit bepaalde invalshoeken worden 'gekleurd'. Daarmee wordt aan alle sectoren recht gedaan, als het gaat om de leerwegen die kunnen worden doorlopen.

We nemen hier de leerweg mbo-Ad onder de loep, en dan specifiek de route met mbo-3/4 en de Ad, als de tweejarige hbo-opleiding¹. Een aantal zaken is al een keer in de nieuwsbrieven aan de orde gesteld, dus het is vooral een bij elkaar zetten van hoe de route valt te hanteren.

2 'Beroeps-spectrum mbo-Ad' als basis voor aanvullende arrangementen

Een van de belangrijkste redenen om dit traject bij de kop te pakken is dat in de afgelopen jaren voortdurend is en nog steeds wordt gehamerd op het vergroten van het aantal mbo'ers, gelet op de groeiende vraag vanuit het werkveld naar bezitters van een mbo-diploma. Dan kijkt men vooral naar de sector techniek, maar het geldt voor meerdere sectoren. Echter, het aantal neemt juist af, mede door demografische ontwikkelingen en vanwege de wens van veel ouders om hun kroost het liefst in het hoger onderwijs te zien eindigen – en dan zo hoog mogelijk.

Misschien is het een goed idee, al eens vaker geopperd, om – waar nodig - het mbo en de Ad stevig aan elkaar te koppelen. Dan is te zien wat de meerwaarde ervan kan zijn. Laten we bij het traject 'mbo-Ad' dan maar het begrip 'beroeps-spectrum' gebruiken, om aan te geven dat er meerdere opties zijn om via die weg in het hbo of op het Ad-werk- en denkniveau te komen. We geven hier een aantal ervan. Mogelijk dat landelijke partijen ermee aan de slag kunnen gaan en meerdere scenario's met inzet met het 'beroepsspectrum mbo-Ad' kunnen bedenken (vooral ook regionaal).

2.1 Stroomlijnen mbo-Ad

Sinds 2018 is de Ad een zelfstandige opleiding. Nu, een aantal jaren, verder is te merken dat steeds meer jongeren uit het mbo ervoor kiezen om een Ad te gaan volgen om daarna aan het werk te gaan of door te stromen naar een aanvullend bachelorprogramma. Daarbij is te merken dat het aanbod van Ad-opleidingen sterk aan het groeien is, gebaseerd op (regionale) arbeidsmarktontwikkelingen en functies die op niveau 5 te vinden zijn.

¹ Links en rechts wordt nog steeds gepleit voor het scenario waarbij een ROC zelfstandig Ad's mag aanbieden. De wet biedt echter al voldoende mogelijkheden tot samenwerking tussen een ROC en een hogeschool bij het verzorgen van Ad-programma's. Daarvan is dus al gebruik te maken. De Ad zal altijd een hbo-traject blijven, gelet op hetgeen rond de Ad al is opgebouwd.

Juist door die aanpak met een insteek die zorgt voor de relevantie van het programma voor het werkveld, blijkt de Ad aantrekkelijk te zijn voor jongeren (voltijd en duaal) en werkenden (deeltijd en bepaalde vormen van duaal)². De groei van de instroom lijkt nu wat te gaan haperen als naar de vooraanmeldingen per 15 september wordt gekeken, maar voor de hbo-bachelor-opleidingen lijkt de daling nog een behoorlijk stuk groter te gaan worden – met alle gevolgen van dien.

Het is in ieder geval goed om als werkgevers (en andere betrokkenen) te spreken over de behoefte aan degenen die het 'beroepsspectrum mbo-Ad' doorlopen en de studie op een van de niveaus 3, 4 dan wel 5 afronden. Het betekent dus niet dat de Ad een vorm van 'mbo-5' is, maar wel dat het mogelijk is om een waardevol hbo-getuigschrift te verwerven.

2.2 Uitstroom met mbo-3

Degenen die de arbeidsmarkt opgaan met een mbo-3-diploma, zullen zonder meer te maken krijgen met allerlei vormen van bijscholing. Maar het kan ook binnen de loopbaan veelal een vorm van opscholing betreffen. Daarbij kan het gaan om het invullen van functies op de niveaus 4 en 5.

Met het oog daarop kunnen ROC's en hogescholen per sector van de arbeidsmarkt in gezamenlijkheid met het werkveld bezien welke eenheden van de mbo-4-opleiding – vooral denkend aan keuzedelen die passen bij zo'n sector – en van de bijpassende Ad's voor deze vorm van 'levenlang ontwikkelen' in aanmerking komen. Als een bedrijf of organisatie de betreffende werknemers wil laten scholen, kan men aankloppen bij een gezamenlijk door het mbo en Ad in stand te houden loket.

De eenheden die hierbij worden gebruikt zullen vrijwel allemaal een duidelijke relevantie voor het werkveld hebben. Ze kunnen daarom ook als specifieke 'micro-credentials' worden beschouwd.

2.3 Uitstroom met mbo-4

Iemand die mbo-4 als het uitstroommoment kiest, kan op eenzelfde wijze als hierboven beschreven voor de uitstroom met mbo-3 op zak, worden bediend door het mbo en de Ad bij op- en bijscholing. Ook dat levert een aantal interessante micro-credentials op.

2.4 Brugdeel voor havisten

Er zijn Ad-opleidingen die uitermate geschikt zijn voor bepaalde groepen mbo'ers, gelet op de inhoud van die vooropleidingen. Dat is vooral te merken in de sector techniek. Havisten die deze Ad's willen gaan doen, zullen in feite met een flinke achterstand beginnen. Het is daarom handig als de overheid de mogelijkheid gaat toestaan om een soort schakeljaar aan te bieden, in te richten door het mbo en hbo gezamenlijk en ook te beheren. Het levert een specifiek mbo-diploma op.

2.5 Nascholing in het algemeen

Opleidingen veranderen, mede als gevolg van de eisen die aan afgestudeerden worden gesteld. Dat brengt een stevige dynamiek teweeg binnen functies, op alle niveaus. In het kader van 'her-scholing' zou het interessant zijn als de ROC's en hogescholen binnen het 'beroeps-spectrum' het mogelijk maken voor hun afgestudeerden bepaalde cruciale onderwijseenheden van het gevolgde en inmiddels aangepaste programma te volgen, tegen een speciaal tarief... iets om uit te zoeken.

² In het kader van de stroomlijning van het traject mbo4-Ad kan gebruik worden gemaakt van artikel 7.25 van de WHW. Dat artikel gaat over de nadere vooropleidingseisen voor het hoger onderwijs.

Zoals in lid 5 staat kunnen de onderwijskoepels met elkaar bezien of bij die stroomlijning bijvoorbeeld bepaalde mbo-eenheden en vooral keuzedelen 'vereist' kunnen worden, om de kans op studiesucces bij de Ad-opleidingen zo optimaal mogelijk te laten zijn.

3 Onverminderd het vierde lid kan bij ministeriële regeling bepaald worden dat een instellings-bestuur de mogelijkheid heeft om eisen te stellen om te worden ingeschreven voor een bepaalde opleiding of groep van opleidingen in het hoger beroepsonderwijs in verband met de gewenste aansluiting van het diploma van:

a. een middenkaderopleiding of een specialistenopleiding als bedoeld in artikel 7.2.2, eerste lid, onder d, onderscheidenlijk e, van de Wet educatie en beroepsonderwijs; of
b. een bij de ministeriële regeling, bedoeld in artikel 7.24, tweede lid, onder e, aangewezen vakopleiding op een opleiding of een groep van opleidingen in het hoger beroepsonderwijs.

4 (...)

5 De vertegenwoordigers van de hogescholen en van de instellingen, bedoeld in artikel 1.1.1 van de Wet educatie en beroepsonderwijs, kunnen gezamenlijk voorstellen doen over de gewenste invulling van de aansluiting, bedoeld in het derde lid.